

κῆς ἰδιοφυίας καὶ τῆς ποικίλης δημιουργικότητος τοῦ Λύτρα δὲν πρέπει νὰ παρίδη καὶ τὰς ἐξόχους αὐτοῦ προσωπογραφίας. Ὁ Ἕλληνας καλλιτέχνης ὡς προσωπογράφος δὲν ἐπιζητεῖ τὴν μηχανικὴν φωτογραφικὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἐξωτερικῆς ἀληθείας ἀλλὰ ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὴν ἠθογραφικὴν διάπλασιν, ὑποτυπῶν ὅσα μόνον ἀποτελοῦσι τὰ κύρια γνωρίσματα τοῦ ἤθους ἢ χαρακτηρῶς τινος. Διὰ τὴν ἀρετὴν δὲ ταύτην καθίστανται αἱ προσωπογραφίαι τοῦ Λύτρα ἀληθεῖς τύποι, χαρακτηρηρεῖς. Ἐκ τῶν κρατίστων δὲ προσωπογραφιῶν αὐτοῦ εἶναι καὶ αἱ εἰκόνες τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, (ἐν Ἀρσακείῳ) πρὸς ὧν τὴν ἠθογραφικὴν δύναμιν ἀμιλλᾶται ἡ πλαστικότης τοῦ σχεδίου καὶ ἡ ἀρμονικὴ τῶν χρωμάτων διάταξις. Ἀπαράμιλλος δὲ εἶναι ἡ μεγαλοπρεπὴς σκηνογραφία τῶν κλασικῶν ἐρείπιων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν περιβαλλόντων ἐν εἰδει πλαισίων τὰς σεπτὰς μορφάς, μαρτυροῦσα βαθύ ποιητικὸν αἶσθημα τοῦ καλλιτέχνου. Εἶναι δὲ καὶ ἡ μόνη εὐαρμοστοῦσα πρὸς τὸ βασιλικὸν μεγαλεῖον τῶν ἀπεικονιζομένων, οἵτινες ὄχι μόνον τὴν νέαν Ἑλλάδα ὀλοφύχως ἠγάπησαν ἀλλὰ καὶ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν εἰλικρινῶς καὶ ἐν ἐπιγνώσει ἐλάτρευσαν.

*

Τοιοῦτος ὢν ὁ Λύτρας ἠδύνατο, πεπρικοισμένος ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ ἐξοχα καλλιτεχνικὰ χαρίσματα, καὶ ἀλλαγῆς ἐν εὐρυτέρῳ καλλιτεχνικῷ κόσμῳ νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ δόξης δάφνας πλείονας νὰ δρέψῃ καὶ πλοῦτον νὰ ἀποκτήσῃ. Προυτίμησεν ὁμῶς καὶ ἐν μειονεκτικῇ ὢν ἐνταῦθα θέσει, νὰ ἀφιερῶσθαι τὸ τάλαντόν του εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα γενόμενος οὕτως ὄχι μόνον ὁ σπουδαιότατος παράγων ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδρυτὴς τῆς νεωτέρας ἐν Ἑλλάδι καλλιτεχνίας· διότι παρ' αὐτοῦ σχεδὸν πάντες οἱ ὀπωσδήποτε διωνομασμένοι ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ νεώτεροι Ἕλληνες ἐμυθήσαν τὰ πρῶτα τῆς τέχνης μυστήρια, παρ' αὐτοῦ ἐνεπνεύσθησαν καὶ πλείστοι ἄλλοι τῶν φιλοτέχνων τὸν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν ἔρωτα.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εἶπομεν ἐν ἀρχῇ ὅτι ἀφιερῶμεν τὰς γραμμάς ταύτας εἰς τὸν Λύτραν, τιμῶντες ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ὄχι μόνον τὸν μέγαν καλλιτέχνην ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν τὸν Ἑλληνα καλλιτέχνην.

*

Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐν ἣ ὁ καλλιτέχνης ζῆ ἐν πλήρει ἀπομονώσει καλλιτεχνικῇ, ἔχων συνάμα νὰ παλαίσῃ καὶ πρὸς πλείστας ἄλλας βιωτικὰς δυσχερείας, εὐκόλως γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ καλλιτέχνου τὸ αἶσθημα τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τῆς ἀθυμίας. Ὁ Λύτρας ὁμῶς εἶχε τὴν δύναμιν νὰ διασώσῃ ἀμείωτον καὶ ἀσβεστον τὸν ἐνθουσιασμόν του πρὸς τὴν θεῖαν τέχνην. Οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην δὲ πικρίαν ἠσθάνθη ποτὲ κατὰ τῶν συμπολιτῶν του, ὡς μὴ δυναμένων ἐπιπαρκαῶς νὰ ἐκτιμῆσῃσι τὸ τάλαντόν του. Μακρὰν τῆς τύρβης καὶ τοῦ θορύθου διέρρευσε ἐν διηγετικῇ ἐργασίᾳ ἅπας ὁ μέχρι τοῦδε βίος του ἐν τῷ ἡρέμῳ σπουδαστηρίῳ του. Θεραπεύει δὲ τὴν τέχνην ὄχι χάριν κέρδους ἢ χάριν δό-

ξης καὶ ἐφημέρου ἐπαίμου τῶν πολλῶν ἀλλ' ὡς ἀληθῆς καλλιτέχνης ὑπέικων εἰς τὴν ἐμφυτον καλλιτεχνικὴν τῆς ψυχῆς του ὀρμὴν.

*

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καλλιτέχνηται ἐξεργάζοντο συνήθως μετὰ τελειότητος ἀκρας καὶ τὰ μὴ καταφανῆ τῶν ἀγαλμάτων μέρη.

Ἐλέχθη ὅτι οὕτως ἐργαζόμενοι ἤθελον νὰ καταστήσῃσι τὰ ἔργα των ἀρεστὰ ὄχι μόνον εἰς τοὺς θνητοὺς ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Θεόν, οὗ τὸ ὄμμα τὰ πάντα βλέπει.

Εἰς τὸ ὄμμα αὐτὸ καὶ μόνον τοῦ Θεοῦ τῆς καλλιτεχνίας ἀφιερῶν καὶ ὁ ἡμέτερος ζωγράφος τὰς εἰκόνας του, γινώσκων ὅτι τῶν θνητῶν τὸ ὄμμα, τῶν συγχρόνων συμπολιτῶν του, τυφλώττει ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς πᾶσαν καλλιτεχνικὴν ἀπόλαυσιν.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΣΟΦΟΥΛΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΕ ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

Ο ΜΠΑΡΜΠ' ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

— Ἄ δὲν τὸν εἶχαμε κι αὐτὸν τὸν καημένο, τί θὰ γινόμαστε!

Αὐτὰ μοῦ ἔλεγ' ἓνα βράδυ ὁ κύρ Ἀσήμης ὁ προσετὸς τοῦ χωριοῦ ποῦ ἦρθα, εἶναι δυὸ μῆνες τώρα, νὰ κοιτάζω τοὺς ἀρρώστους του, σὰ γιατρὸς ὅπου εἶμαι. Αὐτὰ μοῦ ἔλεγε καθὼς περνοῦσε ἀπ' ἔξω ἓνας, ὡς ἐξηντάρης, μὲ φέσι ὀλόμακρο καὶ ζώνη χοντρή, μὲ ραβδί στόνα χέρι, καὶ σάλλο κομπολόγι· μὲ ψαρά, μεγαλότριχα φρεΐδια, μὲ στόμα κλειστό, ἀποφασισμένο.

— Καὶ γιατί; ρωτῶ τὸν κύρ Ἀσήμη· ποῖος εἶναι;

— Εἶναι ὁ Μάρμπ' Ἀναστάσης. Δὲν τὰκούσετε ποτὲς τὸνομά του;

Σὰ νὰ μισοντράπηκα. Μὰ δὲν εἶμουνα στοῦ χωριοῦ καὶ πολὺν καιρὸ, καὶ μὲ συχώρεσε ὁ κύρ Ἀσήμης ποῦ δὲν τὸν ἤξερα τὸν Μάρμπ' Ἀναστάση.

— Ἄν δὲν τὸ εἶχαμε αὐτὸν τὸ χριστιανό, θὰ μέναμε ἀκόμη δίχως νερό.

Κι ἄρχισε νὰ μοῦ ξηγάη πὼς βάλθηκε ὁ Μάρμπ' Ἀναστάσης καὶ τοὺς ἔκαμε τοὺς χωριανούς νὰ φέρουνε νερὸ στοῦ χωριοῦ, ἀπὸ δυὸ τρεῖς ὧρες μακριά. Πόσα χρήματα ἔδωσε, καὶ μὲ πόσο κόπο τοὺς ἔκαμε καὶ τοὺς ἄλλους νὰ δώσουν. Τί πανηγύρι ἔγεινε σὰν ἔτρεξε τὸ νερὸ ἀπὸ τὴν πρώτη βρύση, ποῦ τρεχάμενο νερὸ κανένας δὲν ἤξερε τί θὰ πῆ, ἔξω ἀπὸ τοὺς νεροχύτες καὶ τίς γουρνέλλες ποῦ γεμίζανε τίς στέρνες τῶν μεγάλων σπιτιῶν.

Καὶ κάθησε καὶ μὲ πῆρε κοντά του καὶ μοῦ δηγότανε τὸ τί γίνονταν κάθε βράδυ στοῦ σπιτίου ποῦ εἶχαν τίς στέρνες, καὶ ποῦ πῆγαιναν ὅλοι νὰ τραβήξουν νερὸ καὶ νὰ δροσιστοῦν.

— Δὲν ἔβλεπαν τὴν ὥρα νὰ βραδιάσῃ νὰ πᾶν τὰ κορίτσια τῆς γειτονίας στὴν αὐλὴ μὲ τὸ λαγηνάκι στοῦ χέρι. Τῶθαζαν τὸ λαγηνάκι στὴν πάντα καὶ ξεγνοῦσαν τὴ διψα τους κι ἄρχιζαν τὴ μωρο-

λογία. Ἐκδοχὴν κι ἔροαχὴν μερικὴ ὥρα, ὕστερ' ἀρχίζαν καὶ τὸ μάγγανο τοῦ κουβᾶ. Καὶ δὸς του νὰ πίνουν καὶ νὰ μακαρίζουν τὰ πεθαμμένα τοῦ νοικοκύρη. Καὶ κεῖ ἀπάνω νὰ δίνῃ καμιά μακρίολα μιὰ σκουντιὰ τῆς ἀλλονῆς, καὶ νὰ περεχύνεται αὐτὴ καὶ νὰ τρέχῃ νὰ τὴν κυνηγᾷ ὡς ἔξω στὸ δρόμο. Κ' οἱ ἄλλες νὰ τσιρίζουν στὰ γέλοια.

— Μ' αὐτὰ ὅλα τί ἔχουμε νὰ κάμουμε μὲ τὸν μπάρμπ' Ἀναστάση ποῦ πέρασε.

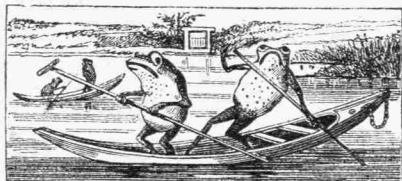
— Αὐτοῦ ἔρχομαι τώρα. Εἶταν κι αὐτὸς νιὸς μιὰ φορὰ, σὰν ὅλους μας, καὶ σὰν ἐλόγου σου τώρα. Εἶχε μιὰ γυναῖκα, εἶχε κι ἐν' ἀγοράκι τριῶ χρονῶ. Ὅλη του ἡ ζωὴ κ' ἡ χαρὰ ἐκεῖ εἶταν. Τὸ σπῆτι του τὸ βλέπεις ἐκεῖ δὴ κατὰ τίς μεγάλες συκαμινιές. Εἶναι τὸ περιβόλι του. Ἐχεῖ καὶ πηγὰδι ἐκεῖ, μὰ εἶναι γλιφὸ τὸ νερὸ του. Τὸ καλὸ τὸ νερὸ τὸ εἶχε στὴ στέρνα, στὴ μέσα τὴν αὐλή. Τὸ χειμῶνα τὴ γέμιζε ὡς ἀπάνω. Τὸ καλοκαίρι, ὅσο πήγαινε κατέβαινε τὸ νερὸ, καὶ βόιζε ἡ στέρνα στὸ παραμικρὸ χτύπημα. Αὐτὸ τὸ βοῖτὸ τὸ διασκεδάζε τὸ παιδί. Ἐτρέχε καὶ χτυποῦσε τὸ σκέπασμα καὶ κοιτάζε τὴ μάννα γελῶντας. Ὑστερα ἤθελε καὶ νὰ δῆ μέσα. Καὶ κρατῶντας τὸ ἡ μάννα τὸ σκυβε κ' ἔβλεπε ὁ μικρὸς τᾶλλο τὸ παιδάκι ποῦ καθρεφτιζότανε μέσα στὸ βαθὺ τὸ νερὸ καταμεσὴ σ' ἕνα φωτερό γύρο. Αὐτὸ τὸ παιχίδι ἔγεινε πολλές φορές. Ἐτυχε νὰ εἶναι μιὰ φορὰ ζωηρότερο τὸ παιδί, καὶ πὸ ἀπρόσεκτη ἡ μητέρα. Ἐκεῖ ποῦ ἔβλεπε ὁ μικρὸς τὸ παιδάκι μὲς στὸ νερὸ, τοῦ ἦρθε νὰ χτυπήσῃ μὲ τὸ χέρι του καὶ τὸ μάγγανο μὲ τὸ τυλιγμένο σκοινὶ τοῦ κουβᾶ, γιὰ νὰ βοῖξῃ ἡ στέρνα. Τῆς γλιστράει τῆς μάννας τάγορι, πιάνεται ἀπὸ τὸ σκοινί, γυρίζει ὁ μάγγανος, παίρνει τὸν κάτω δρόμο τὸ σκοινί, κ' ἴσια μέσα! Πάει τὸ παιδί! Ὁ, τι ἔκαμε νὰ σκυψ' ἡ μάννα καὶ ν' ἀρπάξῃ τὸ μικρὸ της, παραπατάει πρὸς τὸ πλάγι, καὶ καθὼς γυρίζει ὁ μάγγανος σὰ δαιμονισμένος, κέρφει τὸ σιδερένιο τοῦ χέρι ἀπάνω στὸ ζαλισμένο κεφάλι της καὶ τὴν ἀφίνει ξερὴ τὴν ταλαίπωρη! —

— Φτάνει, φτάνει νὰ σὲ χαρῶ. Ἄν καὶ γιὰ τρὸς, σὲ τέτοια παραμύθια δὲν ἔρχομαι.

— Μακάρι νὰ εἶταν παραμύθι! Μόνον, ποῦ ἂν εἶταν παραμύθι, δὲ θὰ εἶχαμε τώρα νερὸ στὸ χωριό. Ὅλα τὰ χηρεμένα του χρόνια τὰ πέρασε ὁ καημένος ὁ Ἀναστάσης νὰ φωνάζῃ Νερό, καὶ Νερὸ τρεχάμενο! Νὰ φράξουν οἱ στέρνες, καὶ νὰ λείψῃ τὸ τρομερὸ τους βοῖτό! Καὶ τὸ κατάφερε. Μᾶς ἔφερε σὲ θεογνωσία, κ' ἔχουμε τώρα ἕνα μεγάλο καλὸ στὸ χωριό.

— Γεννημένο ἀπὸ μεγάλο κακό, εἶπα τοῦ κύρ Ἀσῆμη.

A.

ΣΟΝΕΤΤΟ

Εἶναι μεγάλοι αὐτοῦ τοῦ κόσμου οἱ καιμοί,
Γιὰ μιὰ καὶ μοναχὴ καρδιὰ πολὺ μεγάλο.
Μαρτύρησέ το, τρισβασανισμένο μου κορμί,
Ποῦ σὰν καλάμι τρέμεις στὴν ἀνεμοζάλη.

Ἐσύ, ποῦ εἶσαι μόνον χῶμα καὶ νερό,
Ποῦ πλάσθηκες ἀπ' τὸ Θεὸ γιὰ νὰ ραγίξεις,
Ἐπὶ μᾶς ψυχῆς δεινὰ χωρεῖς τόσον καιρὸ,
Κι' ἀκόμα δύνασαι νὰ ζῆς καὶ νὰ γογγύζεις!

Ἄλλοι στον πόχει τὴν ἀγάπη στὴ ψυχὴ,
Καὶ τὸ βοτάνι ἀπὸ μικρὸς δὲν ξεροζώνει!
Χαρὰ ν' ἀνθήσῃ στὰ κλωνιά του μοναχί,
Καὶ κείνη μάγιο μυστικὸ τὴ φαρμακώνει!

Ἄχ ἡ δική μου ἀγάπη κρύβει ἀπ' τὴν ἀρχὴ
Καιμὸ στὰ φύλλα της ποῦ τὴ ζωὴ μου λυώνει.

A. E.

ΜΥΚΗΝΑΙ ΚΑΙ ΜΥΚΗΝΑΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΥΠΟ ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΣΟΥΝΤΑ

Δεκαεπταετία μόλις παρήλθεν, ἀφ' ὅτου ὁ παράδοξος μὲν καὶ ἀνεπιστήμων θαυμαστῆς τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον θαυμασίας ἀληθῶς ἀνὴρ Ἑρρίκος Σχλεῖμαν ἀνεκάλυψε τοὺς μυκηναίους θησαυροὺς, ἐνθουσιῶνται δὲ καὶ οἱ νεώτεροι τῆς ἐπιζώσης γενεᾶς τὴν τότε παρὰ τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ παραχθεῖσαν μεγίστην κατάπληξιν. Μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου οἱ ἀρχαιολογοῦντες δὲν ἀνεβίβαζον τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν ὑπὲρ τὸν ἔγδοον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, οὐδ' ἐφ' ἀνταξίαν τοῦ ποτε ὅτι ὑπῆρξεν ἀξία λόγου καλλιτεχνία ἐν Ἑλλάδι πρὸ τῶν τότε γνωστῶν ἑσκαυοειδῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν μετοπιῶν τοῦ Σελινοῦντος· τὰ δὲ κυκλώπεια τεῖχη τῆς Τίρουθος καὶ τῶν Μυκηνῶν καὶ οἱ μεγαλοπρεπέστατοι θολωτοὶ τάφοι τοῦ Ἀτρείως καὶ τοῦ Μινύου ἐθεωροῦντο ὡς ἔργα κείμενα ὀπισθεν τοῦ μυστηριώδους πέπλου τῶν μύθων, δι' ὧν ἀπεκρύπτοντο ἀπὸ τῶν ὀμμάτων τῶν ἀμετόχων τοῦ ποιητικοῦ ἐνθουσιασμοῦ θνητῶν οἱ παλαιότεροι χρόνοι, καὶ σχεδὸν οὐδαμῶς ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν.

Ὁ αἰφνίδιος καὶ ὁλως ἀπροσδοκῆτως διὰ τῆς σκαπάνης τοῦ Σχλεῖμαν εἰς φῶς προαχθεὶς μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς τόσον ἀσύμφωνος ἐφάνη τότε πρὸς τὸν τέως γνωστὸν ἑλληνικόν, προσέτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτῷ τοσαύτας ἀντιφάσεις ἐπέχει, ὥστε οἱ πάντες ψυχρῶς διατεθέντες πρὸς τὸν τὰ πάντα παρ' Ὀμήρῳ ἀνευρίσκοντα ἐνθουσιασμὸν τοῦ εὐτυχοῦς εὐρετοῦ, ἀνεξήτουν ἔξω τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὴν πατρίδα τῶν ἀνακαλυφθέντων καλλιτεχνημάτων καὶ τοῦ κατέχοντος αὐτὰ λαοῦ. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἀναγινώσκων τὸ ἀρτίως ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον δημοσιευθὲν βιβλίον τοῦ κ. Τσουντα ἔχει πρὸ ἑαυτοῦ συστηματικῶς ἐκτεθειμένην ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπεκτείνουσαν τὸν ἔθνικόν αὐτοῦ βίον ἐπὶ ἐλόκληρον χιλιετίαν, σαφεστέραν δὲ καὶ βεβαιωτέραν τῆς ἱστορίας πολλῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν περιόδων, τὰ δ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἔργων τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης γεννώμενα ἀπορήματα μεταβιβλημένα ἀπὸ ἀνιχνυμάτων εἰς συνήθη ἐπιστημονικὰ ζητήματα καὶ αὐτὴν προσέτι τὴν νεφελοῦδη σύστασιν πολλῶν παναρχαίων μύθων συμπεπηγμένην εἰς στερεὸν σῶμα πραγματικῶν γεγονότων.